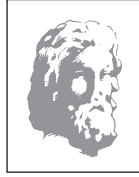

VII PREMI DE RECERCA ALBERT COMPTE

HISTÒRIA

Pautes per a l'estudi demogràfic d'una població: Castelló d'Empúries durant els anys 1690-1705 i 1789-1795

Per Jaume Vidal*

Resum

S'estudien les pautes demogràfiques a Castelló d'Empúries en dos períodes: 1690-1705 i 1789-1795. Es parteix dels llibres parroquials de Santa Maria de Castelló d'Empúries. S'analitza l'afectació d'esdeveniments importants, l'evolució de la població, es caracteritzen les pautes demogràfiques i es calcula la població total. I s'intenta explicar les raons de l'evolució, tot confrontant marc local i marc general.

Abstract

The demographic patterns of Castelló d'Empúries in two periods are studied here: 1690-1705 and 1789-1795. The source are the parish registers of Santa Maria of Castelló d'Empúries. The effect of important events on the development of the population is analyzed, the demographic patterns are drawn and the total number of the population is calculated. In addition, the author tries to explain the reasons for the development by comparing the local with the general picture.

Paraules clau

Castelló Empúries, edat moderna, població

Keywords

Castelló d'Empúries, early modern period, population

* 2n de batxillerat, B. IES Castelló d'Empúries. Dirigit per Ignasi Bellver i Xavier Torres.

DOI: 10.2436/20.8010.01.22

AIEE, Figueres, 40 (2009), pàg. 405-423

Aquest treball de recerca pretén abordar l'estudi de les pautes demogràfiques per conèixer la població d'una vila empordanesa durant l'era moderna, Castelló d'Empúries.

Els objectius fixats en aquesta recerca són els següents:

- Analitzar els aspectes demogràfics d'una població durant l'època moderna, on es poden trobar epidèmies i guerres, i comprovar els impactes d'aquests fets sobre la demografia local, tot treballant directament amb les fonts.
- Intentar esbrinar si les pautes demogràfiques característiques de l'època (alta mortalitat infantil, esperança de vida baixa, etc.) es corresponen amb els anys estudiats a Castelló d'Empúries.
- Intentar calcular la població de la vila a partir dels registres de baptismes i òbits i comparar els resultats amb els dos censos disponibles de l'època.

Adicionalment, també s'utilitzaran relats de l'època per entendre el grau d'afectació d'episodis concrets, com epidèmies i guerres. Tanmateix, s'ha de matisar que aquest treball no pretén estudiar la demografia de Castelló d'Empúries, ja que, a causa de la manca de temps, les dades utilitzades corresponen només a dos petits períodes i, per tant, no permet realitzar un estudi complet. Tot i això, s'optarà per aprofundir més en la informació extreta i es diferenciaran, per exemple, les defuncions dels adults de les dels menors, el total de difunts per edats per conèixer l'esperança de vida, etc. Els períodes escollits corresponen als anys 1690-1705 i 1789-1795. D'aquesta manera s'estudiaran dades amb cent anys de diferència, aproximadament, es compararan i es veuran els efectes d'una epidèmia i d'una guerra.

PERÍODE D'ESTUDI: 1690-1705

Context demogràfic a l'Alt Empordà durant el segle XVII

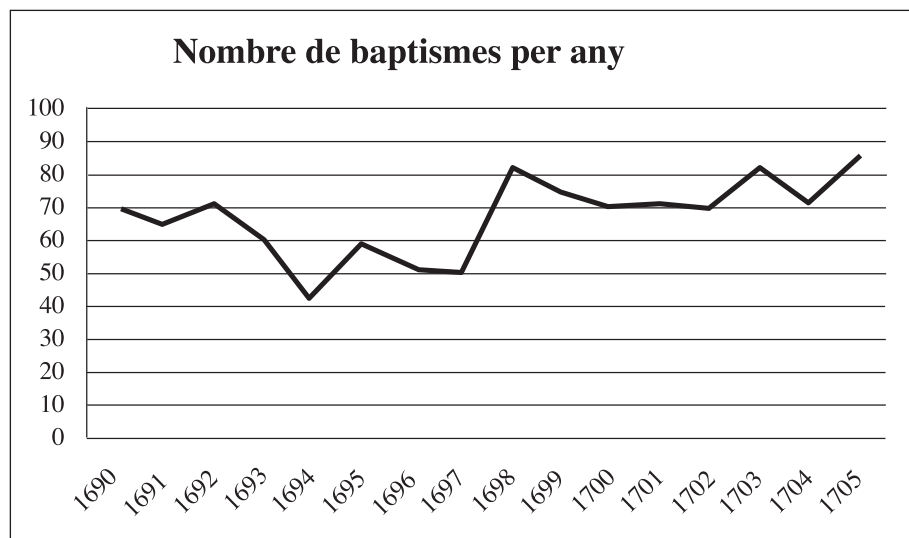
Mentre que a Catalunya hi ha una recuperació fins al 1626-1630, seguida d'una davallada fins al 1660, i una posterior recuperació a finals de segle, a

l'Alt Empordà no s'observa un creixement positiu fins al 1680, encara amb algun episodi de pesta important. Tal com s'ha esmentat anteriorment, la pesta afectà les zones marítimes de la costa catalana, com ara l'Alt Empordà. Pobles com Castelló (amb el nombre d'habitants més elevat de tota la comarca de l'època) o Palamós, en van sortir molt perjudicats.

Les epidèmies de pesta que afectaren la comarca van ser especialment dolentes, com es pot observar als registres de defuncions de les diferents parròquies. A la vila de Castelló, l'epidèmia de 1693 va deixar com a resultat 201 morts; 108 d'aquests eren infants. A més, s'ha de recordar que tot l'Alt Empordà patia constants incursions franceses, fet que agreujava més la situació demogràfica.

Finalment cal esmentar que la presència d'immigrants francesos a la comarca va ser molt important. A Castelló d'Empúries el 35% dels matrimonis contrets entre 1609 i 1615 són francesos. Segons Pasqual Torres (2001), la majoria d'aquests emigrants es dedicaven a feines relacionades amb la pagesia, com a mossos als cortals, o com a mà d'obra barata de la construcció. Tot i això, a finals de segle aquesta emigració s'atura i, per culpa dels conflictes bèl·lics, la situació no millora.

Baptismes

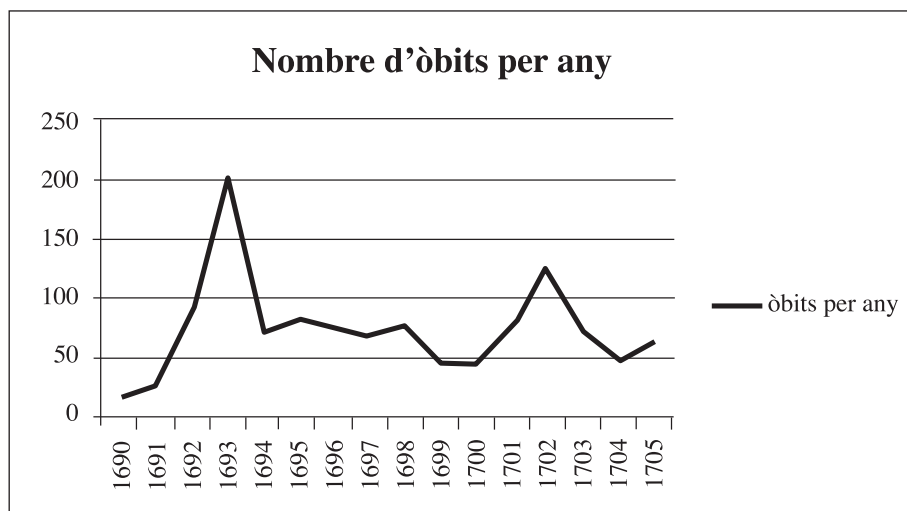

Podem observar que el gràfic és força irregular; els vuit primers anys (1690-1697) la natalitat es manté en una mitjana de 59,5 baptismes, mentre que la resta d'anys (1697-1705) la natalitat augmenta fins a arribar a una mitjana de 76,5 nadons per any.

Aquest gràfic es correspon amb la tendència demogràfica general de l'època (fase estacionària alta), en la qual el nombre de naixements anuals podia variar de manera important. Aquestes variacions podien sorgir com a conseqüència de nombrosos i diferents factors, com ara males collites, malalties, etc. Per exemple, l'any 1694 es produeix una davallada important del nombre de naixements, fet que es podria explicar perquè l'any anterior es va declarar una epidèmia de pesta a tot l'Alt Empordà, que a Castelló va tenir especial repercussió, la qual cosa causà una gran mortalitat.

Mensualment, s'observa com la majoria de naixements es produeixen en dos períodes: el gener i febrer, amb 257 naixements que representen un 23,62% del total; i l'octubre i el novembre amb 203 baptismes, que representen un 18,65% del total de naixements. La suma resultant d'aquests quatre mesos és d'un total de 460 naixements, és a dir, un 42,27% del total. L'època de l'any en què hi ha menys nounats és durant la primavera i l'estiu. La mitjana total de naixements per mes del període estudiat és de 90 baptismes. Si calculem que el període de gestació d'un nadó és de nou mesos, podem deduir que la majoria de concepcions es produeixen, d'una banda, als mesos de maig i juny i, de l'altra, al mesos de febrer i març.

Òbits

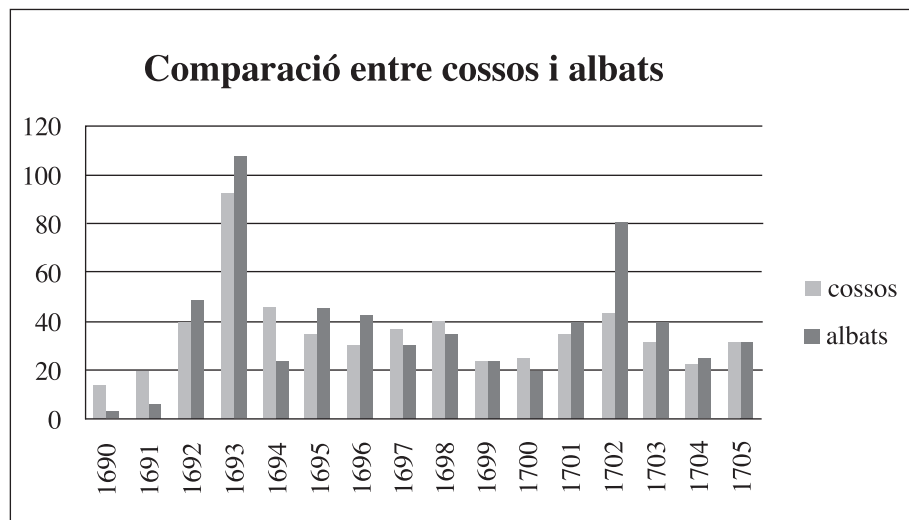

Com es pot observar, el gràfic és molt irregular. L'any amb una mortalitat més elevada és el 1693, amb 201 morts. Aquest any la mortalitat augmenta de manera sobtada amb un total de 201 morts, que representa un 17,32% del total de defuncions. El 1702 es torna a produir un augment, tot i que de menor intensitat, amb 124 òbits, un 10,69% del total. Si se sumen aquests dos anys, s'obté un resultat de 325 morts, un 28,01% del total de defuncions.

L'explicació més plausible per l'elevat nombre de morts durant el 1693 és l'epidèmia de pesta que va partir la comarca (l'estudi realitzat per Antoni Simon i Tarrés conclou que durant el 1693 la ciutat de Barcelona no va rebre cap avís d'epidèmia procedent de l'Alt Empordà, per tant és possible que només fos d'àmbit comarcal).⁽¹⁾ Aquest any va registrar un total de 201 difunts, 98 dels quals van morir durant els últims quatre mesos de l'any. L'epidèmia, a més de les guerres que havia de suportar l'Alt Empordà i d'un mal any pel que fa a les collites, va causar una gran mortalitat a la vila. Hem de tenir en compte que durant el segle XVII, Castelló d'Empúries era la població més important en nombre d'habitants de la comarca i que, per tant, aquesta epidèmia tingué una forta incidència en la demografia empordanesa. Pel que fa a l'augment de 1702, no es té constància de cap epidèmia, tot i que aquesta hipòtesi no es pot descartar.

Mensualment s'observen dos períodes diferenciats: el primer període, comprès entre el gener i juliol, ens mostra un nombre d'òbits inferior al segon, amb 545 morts, un 46,98% del total. En canvi en aquest segon, que engloba la resta de l'any, el nombre de defuncions es dispara, amb un màxim de 172 morts el setembre. Els últims cinc mesos de l'any registren un total de 615 difunts, un 53,02% del total d'òbits.

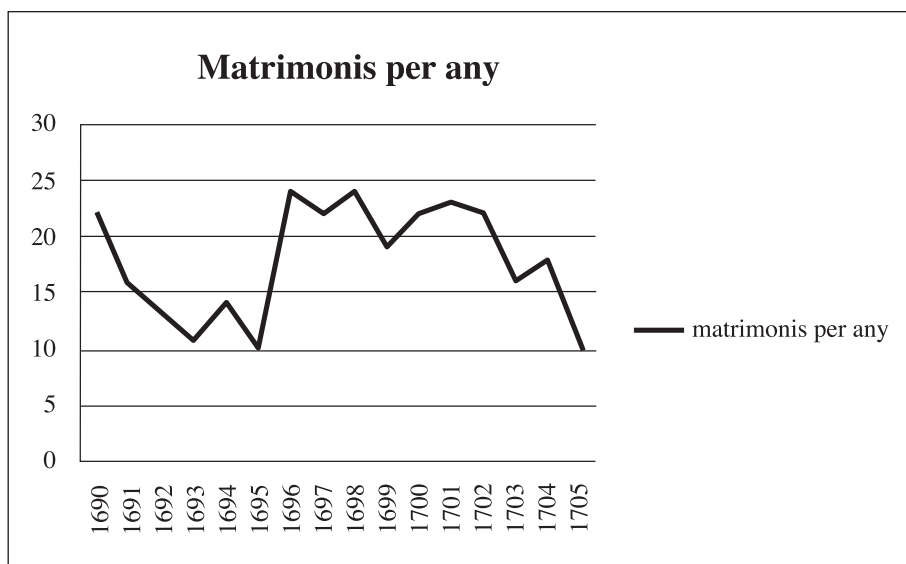
Generalment, en els mesos de tardor i hivern, es registrava un nombre elevat de defuncions, tant d'adults com d'albats. El clima fred i les condicions precàries en les quals vivia la majoria de la població, juntament amb el fet que fos en els mesos d'estiu quan es deslletava els nadons, eren els principals factors d'aquesta elevada mortalitat, sobretot infantil.

1. SIMON, Antoni, "La població catalana a l'època moderna" dins *Manuscrits*. Núm. 10, gener de 1992.

Tal com es pot veure, el nombre d'albats (menors d'un any) és superior al de cossos (adults). El nombre de cossos registrats és de 562, un 48,45% del total de registres. El 1693 és el mes més mortífer pel que fa a adults morts, amb 93 defuncions. En canvi, el 1690 només es registren 13 defuncions. El nombre d'albats morts segueix una dinàmica semblant a la dels cossos; quan el nombre d'adults augmenta, el de menors també. El 1693 és, com ja s'ha esmentat anteriorment, el pitjor any pel que fa a la demografia de la vila. Tanmateix, el 1702 és especialment dolent per als albats, mentre que el nombre de cossos no és excessivament elevat en comparació amb la mitjana de tot el període: si de mitjana, exceptuant el 1693 (és un any anormal), cada any moren 31 adults, aquell any en moren 43. Aplicant la mateixa operació als albats, s'obté que, de mitjana, moren 33 infants, mentre que el 1702 se'n registren 81.

Matrimonis

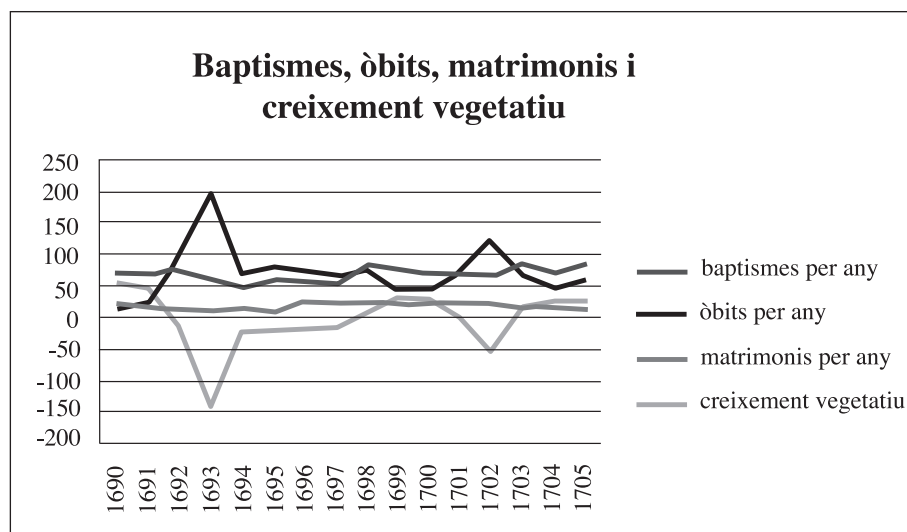
Podem veure que el gràfic presenta grans irregularitats. Del 1692 al 1695 hi ha molt pocs matrimonis, 48, que representen un 16,78% del total. En canvi, a partir del 1696 el nombre de matrimonis augmenta (la població ja s'ha recuperat i els casaments es reprenen). Els anys següents, es produeixen daltabaixos fins que finalment el 1705 es torna a reduir el nombre de matrimonis. Els anys amb més casaments són el 1696 i el 1698 amb 24 celebracions noves cada any.

Una possible explicació per l'elevat nombre de casaments als anys posteriors al 1695 és perquè durant les generacions anteriors s'haurien produït molt pocs naixements o pel fet que l'epidèmia de 1693 hagués fet disminuir les

intencions de contraure matrimoni. L'elevada mortalitat d'aquella època i el fet que els matrimonis se celebressin quan els cònjuges eren molt joves, permetia a les persones vídues tornar-se a casar en segones núpcies. Durant el segle XVII, la unitat econòmica bàsica era la família i, si aquesta es trencava, s'havia de refer per necessitat. Per tant la possible explicació per l'elevat nombre de naixements entre 1696 i 1698 seria la necessitat de refer la família.

Mensualment, els mesos de febrer, abril, maig i juny són els que registren un nombre més elevat de matrimonis, amb un total de 134 registres, un 46,85% del total. El mes amb més casaments és l'abril, amb 41 nous matrimonis. Possiblement, el fet que durant els mesos d'estiu s'hagués de recollir i emmagatzemar la collita, desplaçaria els casaments durant els mesos d'hivern, quan les activitats agràries són mínimes.

Resultat del període

Tal com podem veure, el nombre de defuncions és el que més influeix en tot el gràfic. El creixement vegetatiu⁽²⁾ reflecteix un decreixement gairebé durant tot el període, tot i que no es manté constant. Els anys en els quals els òbits estan per sota del zero, indiquen una pèrdua de població. Exceptuant el 1690, el 1691, el 1698, el 1699, el 1700, el 1703, el 1704 i el 1705, la població castellanina decreix durant aquest període. El creixement vegetatiu de tot el període és de -72. Tal com mostra el gràfic, l'any amb un creixement vegetatiu més baix torna a ser el 1693, fet que demostra que una epidèmia produïa una gran pèrdua de població. Aquest

2. El creixement vegetatiu és el resultat de restar la mortalitat de la natalitat.

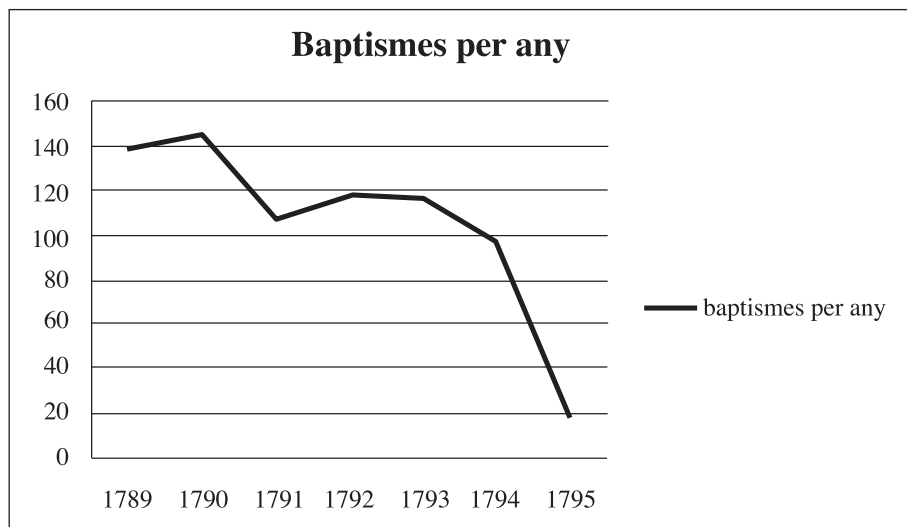
mateix any es registra un gran nombre d'òbits, la qual cosa demostra la importància de les defuncions en la demografia local. El nombre de naixements comença a créixer a partir del 1697, fet que provoca un augment del creixement vegetatiu. Tanmateix, el 1702 hi torna a haver un gran nombre de defuncions que fa que el creixement vegetatiu torni a reduir-se. Quan als matrimonis, es mantenen constants al llarg de tot el període sense gaires canvis.

PERÍODE D'ESTUDI: 1789-1795

Context demogràfic a l'Alt Empordà durant el segle XVIII

Per conèixer la població de l'Alt Empordà, ens hem de remuntar al cens de Floridablanca, realitzat el 1787. Segons aquest cens, la població de la comarca era de 41.280 persones. Pel que fa a Castelló, la població és de 2.911 habitants. Castelló està situat al litoral i per tant creixia demogràficament, com la resta de poblacions costaneres.⁽³⁾ El cens de 1718 comptabilitza 1.261 castellanins; a finals de segle, aquesta xifra s'ha multiplicat per 2,3. Pel que fa a la població a l'Alt Empordà, l'any 1718 és de 19.628 habitants. Per tant, en aquest cas, la població es multiplicà per 2,1. A partir d'aquests resultats es pot observar com el creixement demogràfic de Castelló es va correspondre amb el de la comarca. Tanmateix la Guerra Gran ocasionà una gran mortaldat.

Baptismes

3. SIMON, Antoni, (*La població catalana a l'època moderna. Síntesi i actualització*) proposa que pel que fa a les comarques catalanes van augmentar la seva població. Els creixements més elevats es van produir al sud del país i al Barcelonès i a les zones costaneres (on es troba Castelló).

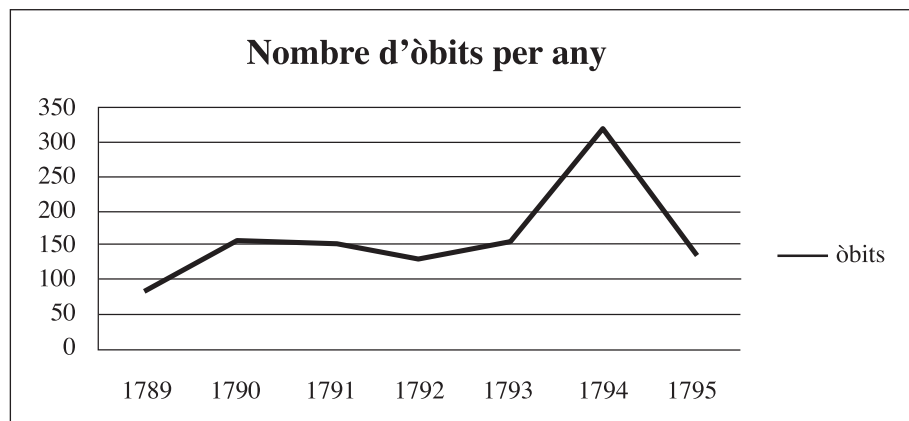
Com es pot observar, l'any amb més baptismes és el 1790, quan es van batejar 145 nadons. En el segle XVIII, la natalitat era molt elevada, fet que queda reflectit en el gràfic. A partir del 1793, la natalitat es comença a reduir fins que, finalment, el 1795 només es produeixen 19 batejos.⁽⁴⁾

A partir de la retirada de l'exèrcit espanyol de Castelló, la població fugí espantada pel que expliquen els refugiats francesos i els soldats sobre els invasors. “[] fou tan comu lo expatriarse que en molts pobles no queda una persona petit, ni gran; home, ni dona. [] Se extangué aquesta emigració á tots los pobles desde França fins al riu Fluviá”. Per tant, podem suposar que des del 20 de novembre de 1794 (dia de la retirada de l'exèrcit espanyol de Castelló) fins al 6 de setembre de 1795 (any en què la població va començar a tornar a la vila) no es va produir cap bateig perquè tota la població jove (en edat de procrear) havia fugit. El rector de l'època, Esteve Suro, ens diu que tots els habitants que es van quedar a la vila eren persones grans que no havien pogut fugir per motius d'edat.

Mensualment, durant els mesos de febrer, març, abril, maig, juny i juliol la mitjana de baptismes és de 51,8, amb un total de 311 batejats. En canvi, durant la resta de l'any, els naixements augmenten (exceptuant el desembre). El mes amb més naixements és el gener, amb 82 nounats. A partir d'aquest gràfic, podem deduir el període de concepció dels nadons (nou mesos abans de néixer). Per tant, el període de màxima concepció dels anys estudiats se situa entre l'abril i el novembre de l'any anterior.

És possible que durant els mesos de tardor i hivern fos l'època de l'any en què es produïssin més naixements perquè la collita ja s'havia recol·lectat i, per tant, hi hagués més abundància d'aliments.

Òbits

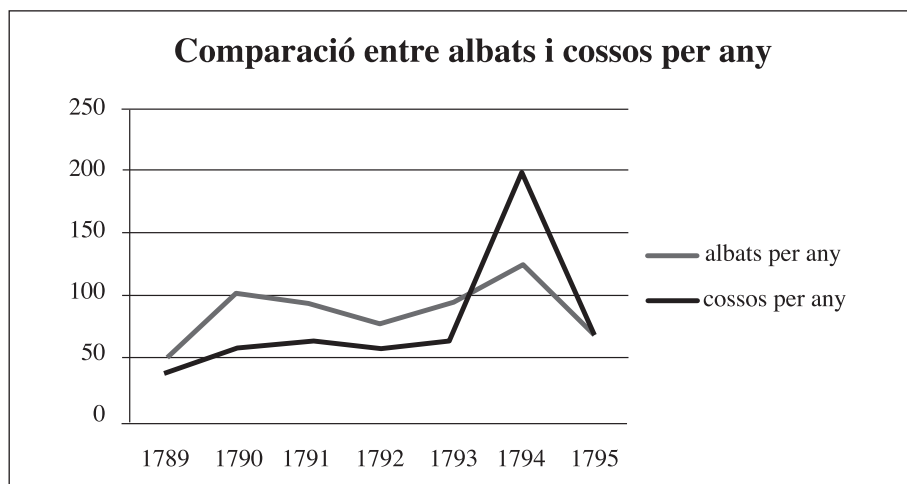

4. No es tenen dades del desembre de 1794 a l'agost de 1795 a causa de l'arribada dels francesos a la vila i a la fugida de la població; només es quedaren a la vila les persones que, per motius d'edat, no pogueren fugir.

Es pot observar una certa estabilitat en el període d'anys comprès entre el 1789 i el 1793 (els francesos no havien arribat a l'Alt Empordà) amb una mitjana de 138 morts per any, mentre que la mitjana dels anys 1794 i 1795 és de 231 morts (tenint en compte que hi ha mesos dels quals no es tenen dades i el fet que possiblement els difunts registrats fossin estrangers que fugien dels francesos). El gràfic ens mostra com l'any 1794, amb 322, és el més mortífer de tot el període. El motiu és l'arribada de la guerra a les comarques empordaneses i a Castelló, que tenia un hospital, fet que provoca un elevat nombre de morts registrats al llibre d'òbits. Finalment, durant l'any 1795, la mortalitat es torna a reduir, amb un resultat de 141 morts. És possible que, durant l'ocupació francesa, es produís alguna defunció, tot i que el rector no especifica que se n'hagi produït cap. A més, també sabem que l'església va ser utilitzada com a magatzem per a les tropes franceses.

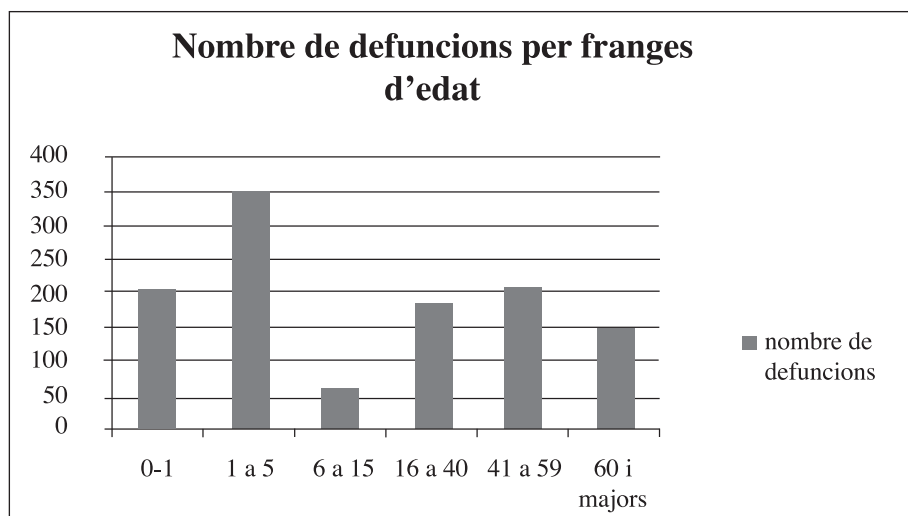
Aquest gràfic reflecteix dues etapes clarament diferenciades; durant el 1793 el nombre de difunts va ser de 159 morts, ja que els combats se situaven al Rosselló. En canvi, entre el 1794 i el 1795 es poden observar els greus efectes que va tenir la guerra sobre la població local. El rector de la parròquia de l'època "Esteve Suro rector de Castello de Ampurias, y de San Joan sas Closas" ens relata com a la vila, un any després de la guerra, es van trobar a faltar més de 600 persones,⁽⁵⁾ quan, abans de la guerra, Castelló tenia 800 habitants.

Mensualment es pot observar com, durant els sis primers mesos de l'any, la mortalitat és inferior a la mitjana, amb 70,33 morts per mes, mentre que la mitjana total és de 96,25 morts mensuals. El mes de juliol, el nombre de defuncions comença a augmentar i és el mes de setembre el més elevat, amb 177 defuncions. A partir de l'octubre, hi ha una disminució important. Possiblement en aquests mesos es produís algun fet que provoqués aquesta elevada mortalitat, com ara una mala climatologia.

5. Llibre XIV de baptismes.

Es pot observar com, durant els anys previs a la guerra, el nombre d'albats era superior al dels cossos, però com durant els anys de guerra, el nombre de cossos augmenta espectacularment superant els albats. Aquesta relació era l'habitual a l'època ja que, com s'ha comentat anteriorment, la mortalitat infantil era molt important. Tanmateix, a partir de l'any 1794 aquesta relació es capgira, i els cossos, amb un total de 198 registres, superen els albats. Els mesos en què aquest augment es fa més palpable són el gener i el febrer: si durant el període 1789-1793 la mitjana de cossos és de 4,4 i 3,6 respectivament, l'any 1794 es produeixen 39 defuncions al gener i 34 al febrer. Finalment, també cal esmentar que durant l'any 1795, tot i que només es té informació dels quatre últims mesos de l'any, es produeixen un total de 73 defuncions, la segona xifra més elevada del període estudiat.

Aquest altre gràfic ens mostra la mortalitat per franges d'edat durant el període estudiat. Podem observar que la mortalitat més elevada es concentra en tres franges: de 0 a 1 any, d'1 a 5, i de 41 a 59.

La franja compresa entre 0 i 1 any, amb 206 morts, és la tercera més alta. Aquest fet és degut que la mortalitat en els menors d'un any era molt elevada en aquella època. La majoria d'aquestes defuncions es produïen just després del part, o pocs dies després.

La franja compresa entre 1 i 5 anys és la més nombrosa, amb 350 morts. Després del primer any de vida, el cos encara ha d'adquirir suficients defenses per sobreviure i, per tant, la mortalitat segueix essent molt elevada. En aquella època, la higiene era mínima i les males condicions alimentàries provocaven, d'una banda, unes baixes defenses i, de l'altra, major vulnerabilitat per un sistema immunològic immadur. La major part d'aquests infants es morien

durant els períodes hivernals, o per culpa de malalties com la pesta, la verola o per altres febres indefinides.

La franja compresa entre 41 i 59 anys és la segona més nombrosa, amb 207 morts. El gran nombre de morts s'explica perquè en el segle XVIII l'esperança de vida d'una persona era molt baixa; només 20 de cada 100 persones arribaven als 60 anys⁽⁶⁾ a conseqüència de tota una sèrie de factors, com ara una vida molt dura amb constants perills sanitaris, accidents, seqüeles de malalties anteriors, manca d'infraestructures i de coneixements mèdics. Per tant, era l'edat "habitual" en la qual una persona solia morir.

Si comparem la mortalitat dels menors de 6 anys amb la resta, podem observar que sumen un total de 556 morts, un 48,13% del total. En canvi, el grup situat a la franja següent (de 6 a 15 anys) només representa un 4,76% del total, amb 55 morts. Després dels 5 primers anys de vida, el sistema immunitari de l'organisme ja s'ha desenvolupat completament i, per tant, el risc de morir a causa d'una malaltia es redueix.

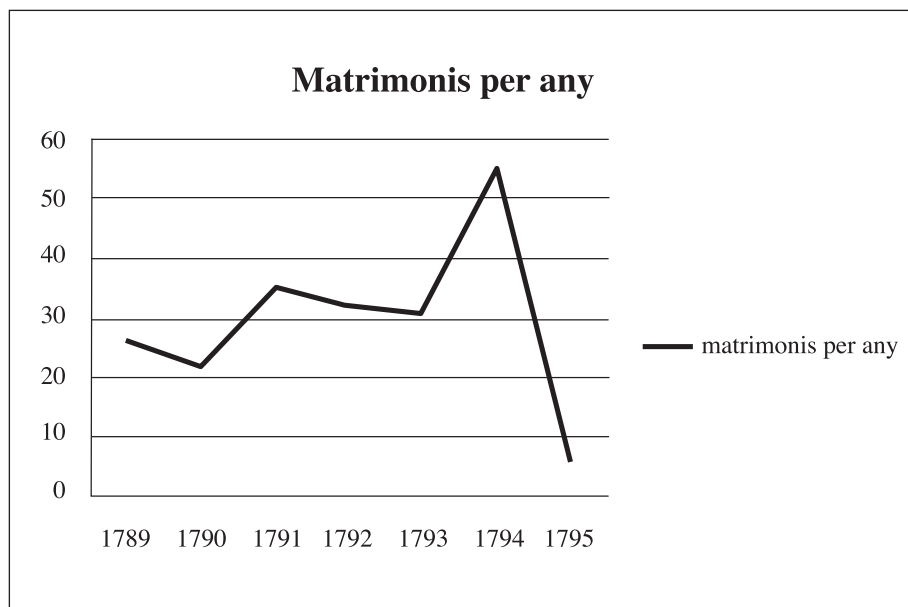
Anys	Baptismes	Defuncions menors d'un any ⁽⁷⁾	% que representa
1789	139	21	15,10%
1790	145	39	26,89%
1791	107	26	24,29%
1792	117	14	11,19%
1793	116	23	19,82%
1794	96	35	36,45%
1795	19	13	68,42%
Total	739	171	23,13%

El percentatge de mortalitat en els menors d'un any és molt elevat, ja que representa un 23,13% del total de naixements durant el període estudiat. Com es pot observar, l'any amb més defuncions és el 1790, amb un total de 39 morts. Tot i així, el percentatge de mortalitat anual més elevat és el de l'any 1795, que representa el 68,42% del total de naixements de l'any, ja que només es van registrar 19 batejos i 13 defuncions de menors d'un any.

6. BUSQUETS, J.; CUCALA, A.; SERRA, J.M., *Geografia*. Barcelona, Editorial Barcanova, 2007.

7. Només s'han comptabilitzat aquells nadons que nasquessin el mateix any de la mort; per tant si un albat hagués viscut, per exemple, entre el 1790 i el 1791 no s'ha comptabilitzat.

Matrimonis

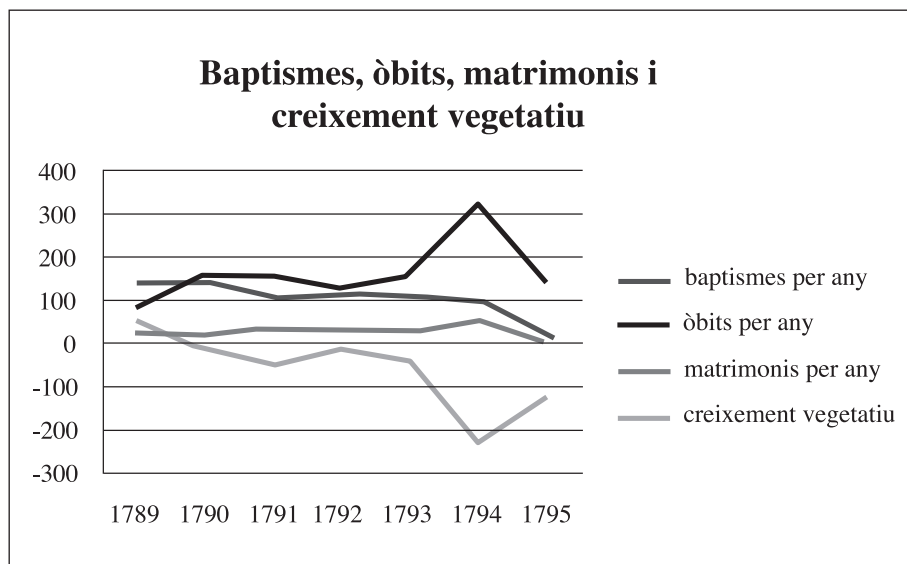

La mitjana de casaments durant el període estudiat és de 30 matrimonis anuals. El 1790 es produeix un descens del nombre de matrimonis, però el 1791 i, sobretot, el 1794 augmenten de forma important, amb un total de 55 casaments. Jordi Nadal afirma que a tot Espanya, les millores econòmiques i la recuperació demogràfica posterior a la Guerra de Successió (1702-1714) va permetre avançar l'edat del matrimoni, amb un augment de natalitat i de la fecunditat. El 1795 es produeix una baixada a causa de la guerra. També s'ha de tenir en compte que durant el mes de setembre de 1795 no es registra cap casament, possiblement perquè tot i que la població ha estat *repatriada*, la situació no ha tornat a la normalitat. El rector de Castelló ens explica que la majoria de cases eren inhabitables, i possiblement és per això que durant el primer mes de pau no es produïssin casaments. Durant els darrers tres mesos només se'n registren sis, fet que demostra que la situació comença a tornar a la normalitat.

Mensualment, hi ha dos períodes molt diferenciats; durant els mesos de gener, febrer, març, juliol, agost, setembre, octubre, novembre i desembre hi ha un total de 127 casaments, amb una mitjana mensual de 14,11 matrimonis. Els mesos d'abril, maig i juny, es registren 80 casaments, és a dir, una mitjana de 26,6 per mes. En tres mesos se celebren el 38,65% dels matrimonis i, els nou mesos restants, el 61,35%.

Una possible explicació és el fet que potser la preferència pels casaments a la primavera era perquè no interferissin en les feines de la collita.

Resultat del període

Tal com es pot observar, el creixement vegetatiu és negatiu durant tot el període, fruit de l'elevat nombre de defuncions. Aquest fet s'agreuja durant el 1794 quan, durant la Guerra Gran, la demografia castellanina pateix un gran nombre d'òbits. A partir de 1795 es pot observar una recuperació, ja que les defuncions es redueixen. El creixement vegetatiu presenta el seu mínim l'any 1794, amb un resultat de -226, coincidint amb un gran nombre d'òbits. A partir del 1794, es pot observar una caiguda dels naixements i dels matrimonis perquè la majoria de la població jove (amb edat per casar-se i reproduir-se) ha fugit. També s'ha de tenir en compte que el rector no registra cap baptisme, òbit ni matrimoni durant els set primers mesos de l'any. Per tant, la guerra va afectar greument la demografia de Castelló.

COMPARACIÓ ENTRE LA POBLACIÓ ESTIMADA A PARTIR DELS REGISTRES PARROQUIALS DE BAPTISMES I ÒBITS I DOS CENSOS DEL PERÍODE

A partir dels registres de baptismes i d'òbits utilitzats durant tot el buidatge d'informació, s'ha intentat calcular la població que deuria tenir Castelló d'Empúries durant els anys estudiats. Per realitzar aquest càlcul, s'ha partit del fet que les taxes de natalitat i mortalitat oscil·laven entre el 35‰ i el 45‰ (les més habituals dels segles XVII i XVIII) que significa que de cada 1.000 habitants havien nascut entre 35 i 45 nens. El procés que s'ha seguit ha

consistit a dividir la mitjana anual per les taxes de natalitat estimada i, finalment, s'han comparat els resultats obtinguts amb els censos més propers a cada període: el cens de 1717-18 pel període de 1690-1705 i el cens de 1787 (de Floridablanca) pel període de 1789-1795.

Baptismes

Any	Total baptismes	Mitjana anual	35‰	40‰	45‰	Cens de població
1690-1705	1.088	68	1.942	1.700	1.511	1.261
1789-1795	739	105,57	3.016	2.639	2.346	2.911

Aquesta taula ens mostra els anys que comprenen l'estudi, el total de baptismes i la mitjana anual. Els càlculs s'han realitzat, com ja s'ha esmentat anteriorment, partint del fet que la taxa de natalitat oscil·lés entre el 35‰ i el 45‰.

Tal com es pot observar, durant el primer període la taxa de natalitat que més s'aproxima al cens de 1717-18 és la del 45‰. Possiblement, l'ocultació de dades per part del municipi en fos la principal causa (recordem que abans del cens de Floridablanca l'objectiu de censar la població era fiscal o militar).

Durant el segon període, la mitjana anual de baptismes ha augmentat considerablement. Suposant les taxes de natalitat ja esmentades, comprovem que la que s'acosta més és la del 35‰. Una possibilitat que explicaria aquestes diferències és que la taxa de natalitat hagués augmentat o bé, la més plausible, que la població hagués augmentat i també el nombre de naixements. Com que el cens de Floridablanca és el més fiable, i ens mostra una taxa de natalitat aproximada al 35‰, podem suposar que durant el primer període la població castellonina estaria entre el 35 i el 40‰, i per tant la població aproximada per al primer període estaria al voltant de 1.800 habitants.

Òbits

Any	Total òbits	Mitjana anual	35‰	40‰	45‰	Cens de població
1690-1705	1.160	72,5	2.071	1.812	1.611	1.261
1789-1793*	692	138,4	3.594	3.460	3.075	2.911
1789-1795	1.155	165	4.714	4.125	3.666	2.911
1794-1795**	463	231,5	Anys de guerra: taxa de mortalitat 79,8‰			

* Anys previs a les conseqüències de la Guerra Gran.

** Anys en què la guerra es desenvolupa a l'Alt Empordà (amb registres).

Durant el primer període, la taxa de mortalitat que més s'adequa al cens de 1717-18 és del 45%. Agafant únicament els anys previs a la guerra i en els quals aquesta no es va desenvolupar a l'Alt Empordà podem observar que la taxa se situa per sobre del 45%. La mitjana anual de defuncions és de 138,4, gairebé el doble que durant el període anterior. Aquest augment respecte al primer període és a causa de l'augment de població, que comporta un major nombre de defuncions. La mitjana completa del segon període, en la qual estan incloses les víctimes de guerra, ens mostra un augment molt important de defuncions. Si apliquem les taxes de mortalitat de l'època, difereixen molt del cens de Floridablanca. Només tenint en compte els dos anys de guerra, s'obtindria una taxa de mortalitat molt propera al 80%, tot i que no és del tot verídica, ja que moltes víctimes no van ser registrades. Recordem que el rector de la parròquia trobà a faltar més de 600 persones. “[...] se troban a faltar en esta Vila, desde que nos expatriarem fins ara dia 28 Abril de 1796; mes de sis centas personas, las que casi todas han mort,[...] en lo temps de la guerra se ha atrassat esta Vila de vuit cents habitants”.⁽⁸⁾

Prenent per vàlid que la població de Castelló en els anys anteriors a la guerra estaria al voltant dels 2.900-3.000 habitants i acceptant com a correcte l'estimació del rector que parla d'una pèrdua de 800 habitants, 600 dels quals haurien mort en pobles propers. Es té constància de 463 registres d'òbits, 322 del 1.794 i 141 del 1.795. Per tant, els efectes de la guerra provocaren que a Castelló la població passés de 2.900-3.000 habitants a 2.100-2.200 habitants.

Per acabar de corroborar aquest augment de població, podem observar en la següent taula de matrimonis com també han augmentat de manera significativa.

Any	Matrimonis totals	Mitjana anual
1690-1705	286	17,87
1789-1794	201	33,5

Amb aquest gràfic queda reflectit com durant el segon període la mitjana de matrimonis és pràcticament el doble. Per tant, si augmenta el nombre de naixements, d'òbits i matrimonis, la causa més plausible és l'augment de població.

CONCLUSIONS

Després de realitzar aquest estudi, podem extreure una sèrie de conclusions sobre les pautes per a l'estudi demogràfic de la vila de Castelló d'Empúries durant els anys 1690-1705 i 1789-1795.

8. Llibre XIV de baptismes (1788-1801).

Per al primer període, es pot observar com la mitjana anual de baptismes és de 68 naixements. Això representa una taxa de natalitat superior al 50%, si fem cas del cens de 1717-18. Si aquest cens presenta ocultació de dades, aquesta taxa es podria veure reduïda. Aquesta taxa de natalitat és molt elevada respecte a la població total. Els naixements es produeixen de manera irregular durant tot el període. Podem observar com durant una sèrie d'anys, la natalitat és inferior a la mitjana. Mensualment la natalitat es concentra en la tardor i l'hivern. L'any 1693 es declara una epidèmia de pesta a la vila i, l'any següent, el nombre de baptismes es redueix de manera considerable. Durant el segle XVII la natalitat era molt elevada, ja que la concepció social, econòmica i religiosa era tenir un gran nombre de fills per mantenir la família.

La mitjana anual de mortalitat d'aquest període és de 72,5 defuncions, amb una taxa de mortalitat estimada superior al 50% (amb la salvetat de la fiabilitat dels censos). Aquesta taxa de mortalitat és molt elevada respecte al total de població. També es presenta de manera irregular, concentrada en els anys amb alguna epidèmia (1693). Mensualment, la major mortalitat es concentra als mesos de tardor. Podem ressaltar que el nombre d'albats representa el 57,52% del total dels difunts. Per tant es fa evident l'alta mortalitat infantil. Durant el segle XVII la mortalitat era molt elevada, ja que la manca de coneixements mèdics, higiene, dures condicions de vida i mala alimentació (crisis de subsistència) provocaven aquesta alta mortalitat.

La mitjana anual dels matrimonis és de 17,87. També es reparteixen d'una manera irregular durant tot el període. Durant els anys 1691-1694 s'observa una davallada dels matrimonis, segurament a causa de la pesta; durant el 1705 el nombre de casaments es torna a reduir, per culpa de la Guerra de Successió i de la rendició de Castelló a mans dels sometents. Es pot observar una certa concentració dels casaments en primeres núpcies en els mesos de primavera, mentre que la de les segones núpcies es manté força constant al llarg de l'any. Possiblement, l'elecció d'aquestes dates respongués al fet de no interferir en els mesos estivals de major activitat agrària.

En el segon període, la natalitat augmenta de manera considerable, i se situa en una mitjana anual de 105,57. Això representa una taxa de natalitat estimada superior al 35% (si considerem fiable el cens de Floridablanca). Respecte al primer període, es manté la irregularitat i es fan evidents els efectes de la Guerra Gran, amb una davallada important de la natalitat a partir de 1794. Mensualment, la natalitat es concentra en els últims mesos d'estiu i durant la tardor, període molt semblant als resultats de l'anterior. Durant el segle XVIII Catalunya encara es manté en la fase estacionària alta, i per tant el nombre de naixements és elevat.

Pel que fa a la mortalitat, la mitjana anual del període 1789-1793 (quan la guerra no afecta la demografia de la vila) és de 138,4, és a dir, una taxa de mortalitat estimada d'un 45%. Durant els anys de guerra (1794-1795), la taxa de mortalitat augmenta fins a un 80%. El 1794, la mortalitat augmenta de

manera considerable fins a arribar als 322 morts, mentre que la mitjana dels anys de pau a la vila és de 138,4. Mensualment, els òbits es concentren a la tardor, com en el primer període. Com que d'aquest període coneixem l'edat dels difunts, podem establir una divisió per franges. Les defuncions de menors d'un any representen un 17,83% del total (206 morts). La franja compresa entre un i cinc anys representa el 30,30% del total (350 morts). Per tant els menors de cinc anys representen el 48,13% del total de defuncions, la qual cosa fa evident l'elevada mortalitat infantil. Un cop superats els cinc anys de vida, la mortalitat disminueix considerablement fins als quinze anys. Durant el segle XVIII, la mortalitat segueix essent elevada per les mateixes causes que durant el període anterior. Cal remarcar les conseqüències negatives de la guerra durant l'any 1795.

La mitjana anual de casaments és de 30, que es reparteixen de manera irregular durant tot el període estudiat, observant una concentració en els mesos de primavera, com durant el primer període. Els avantatges de casar-se durant aquesta època de l'any encara es mantenen. Pel que fa a les segones núpcies, es mantenen regulars al llarg de l'any com en el primer període.

Com s'ha esmentat a la introducció, l'objectiu d'aquest treball no era estudiar la demografia de Castelló d'Empúries i, per tant, els resultats obtinguts no són significatius pel que fa a l'evolució demogràfica d'un període llarg de temps. Sí que ho és observar certes pautes demogràfiques i analitzar-les i comparar-les amb les habituals per l'època. S'ha pogut comprovar com aquestes característiques generals es compleixen en un àmbit molt localitzat i com afecten fenòmens puntuals, com ara epidèmies i guerres, en les variables demogràfiques bàsiques (natalitat i mortalitat), així com febles creixements vegetatius i petites reculades.

